

Sygn. akt V CSK 177/17

POSTANOWIENIE

Dnia 4 października 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa M.B. i K.B.

przeciwko I. S.A. w W.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 4 października 2017 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powodów od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 24 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Powodowie K.B. i M. B. wniesli o zasądzenie od pozwanego I. S.A. w W. kwot po 130.000 zł na rzecz każdego z nich wraz z odsetkami od dnia 3 stycznia 2014 r.

Wyrokiem zaocznym z dnia 1 grudnia 2014 r. Sąd Okręgowy w K. w całości uwzględnił żądanie pozwu.

W sprzecznie od wyroku zaocznego pozwany domagał się uchylenia wyroku w całości i oddalenia powództwa.

Pismem z dnia 3 grudnia 2015 r. powodowie rozszerzyli żądanie pozwu w ten sposób, że domagali się zasądzenia na rzecz każdego z nich kwot po 205.000 zł.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 13 stycznia 2016 r. w punkcie 1 uchylił w całości wyrok zaoczny z dnia 1 grudnia 2014 r., w punkcie 2 zasądził od

pozwanego na rzecz powódki K.B. kwotę 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 marca 2014 r. do dnia zapłaty, w punkcie 3 w pozostałym zakresie powództwo K.B. oddalił, w punkcie 4 zasądził od pozwanego na rzecz powoda M.B. kwotę 100.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 13 marca 2014 r. do dnia zapłaty, w punkcie 5 w pozostałym zakresie powództwo M.B. oddalił.

Wyrokiem z dnia 24 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powodów.

W skardze kasacyjnej powodowie jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazali na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Zdaniem skarżących w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, a mianowicie:

1. czy sąd - uchylając w całości po ponownym rozpoznaniu sprawy swój wcześniejszy wyrok zaoczny zasądzający zadośćuczynienie za krzywdę (w całości uwzględniający powództwo oraz w całości wykonany przez pozwanego z uwagi na oddalenie przez sąd jego wniosku o zawieszenie rygoru natychmiastowej wykonalności nadanego temu wyrokowi) oraz zasądzając nowym wyrokiem na rzecz powoda to świadczenie pieniężne w kwocie niższej niż w uchylonym wyroku zaocznym - powinien w uzasadnieniu nowego wyroku wskazać zmianę podstawy faktycznej między oboma rozstrzygnięciami (oraz przyczynę i zakres tej zmiany), względnie zmianę swojej oceny prawnej niezmiennego stanu faktycznego w zakresie wykładni „odpowiedniej sumy” zadośćuczynienia (oraz przyczynę i zakres tej zmiany, w szczególności, dlaczego ostatecznie uznał wcześniej przyznaną sumę za rażąco wygórowaną i wymagającą korekty);

2. czy rozszerzenie powództwa w toku postępowania prowadzonego po wniesieniu przez pozwanego sprzeciwu od wyroku zaocznego zasądzającego kwotę dochodzoną pozwem skutkuje koniecznością uchYLENIA tego wyroku w całości, jeżeli w wyroku wydanym na podstawie art. 347 k.p.c. sąd uznaje powództwo za zasługujące na uwzględnienie co do zasady.

W ocenie powodów istnieje ponadto potrzeba wykładni art. 446 § 4 k.c. przez jednoznaczne rozstrzygnięcie:

1. czy - a jeżeli tak, to w jakim zakresie i przy użyciu jakich obiektywnych kryteriów (pozwalających na kontrolę instancyjną) - funkcja kompensacyjna zadośćuczynienia za krzywdę może być miarkowana rozsądnymi granicami wyznaczonymi aktualnymi warunkami i przeciętną stopą życiową społeczeństwa w postaci krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej;

2. czy wykładnia użytej w nim klauzuli generalnej „odpowiednia suma” powinna prowadzić do określania kwoty zadośćuczynienia z uwzględnieniem sum zasądzonych na podstawie tego przepisu w innych sprawach, w szczególności przez porównanie *prima facie* stanów faktycznych w zakresie takich obiektywnych kryteriów, jak: wystąpienie bądź nie trwałego rozstroju zdrowia psychicznego, czas trwania żałoby, stopień pokrewieństwa, wiek i stan rodzinny zmarłego i uprawnionego oraz ich wspólne zamieszkanie bądź nie w chwili śmierci zmarłego.

Zdaniem powodów, skarga kasacyjna jest także oczywiście uzasadniona z uwagi na: rażące zaniżenie zadośćuczynień zasądzonych powodom z tytułu śmierci ich syna; bezzasadną odmowę rozpoznania apelacji w zakresie zaskarżenia rozstrzygnięcia Sądu pierwszej instancji o uchyleniu jego wyroku zaocznego w całości; brak części ustalającej uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przesłankę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.). Istotne zagadnienie prawne należy sformułować w sposób ogólny i abstrakcyjny, tak, aby mogło być rozpatrywane w oderwaniu od konkretnego stanu faktycznego, a wątpliwości z nim związane muszą mieć charakter wyłącznie prawny, czyli nie mogą obejmować elementów stanu faktycznego sprawy (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ. oraz z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Wywody zawarte w skardze kasacyjnej nie czynią zadość wskazanym wymaganiom. Przedstawienie pierwszego z zagadnień sprowadza się w istocie do wskazania, że Sąd Apelacyjny nie rozpatrzył należycie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., którego miał dopuścić się Sąd pierwszej instancji, niewyjaśniając, czy rozstrzygnięcie sporu odbiegające od wyroku zaocznego wynikało z odmiennej oceny prawnej czy też zmiany podstawy faktycznej, oraz sformułowania pytania o to czy wyjaśnienie takie było konieczne. Tymczasem nie budzi wątpliwości, że sprzeciw od wyroku zaocznego powoduje ponowne, pełne rozpoznanie sprawy przez sąd pierwszej instancji (art. 347 k.p.c.) i taki charakter tego postępowania sprawia, iż nie mają do niego zastosowania - choćby w drodze analogii - przepisy o postępowaniu apelacyjnym (por. uchwałę SN z dnia 12 lipca 1988 r., III CZP 50/88, OSNCP 1989, nr 10, poz. 158). Po wniesieniu sprzeciwu sąd nie ogranicza się do kontroli wyroku zaocznego na podstawie treści sprzeciwu, lecz od początku, tj. tak, jakby wyrok zaoczny w ogóle nie został wydany, rozpatruje żądanie pozwu i jego podstawę faktyczną.

Również drugie z przedstawionych zagadnień nie zostało podbudowane wystarczającą argumentacją, ogranicza się bowiem ona w istocie do samego przedstawienia pytania. Skarżący nie wyjaśnili także - co jest nieodzowne - jakie znaczenie dla rozstrzygnięcia o ich żądaniu miało to, że Sąd pierwszej instancji uchylił wyrok zaoczny w całości, choć uznał powództwo w części za

uzasadnione (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13, nie publ. oraz z dnia 11 czerwca 2015 r., III CSK 54/15, nie publ.). Ponadto zagadnienie to nie może być w ogóle rozważane z uwagi na to, że art. 347 k.p.c. nie został przez skarżących wskazany jako podstawa kasacji, a Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej, które wyznaczają - między innymi - podstawy kasacyjne, a w ich ramach zarzuty naruszenia konkretnych przepisów prawa. W rezultacie, Nawet gdyby wskazane zagadnienie prawne zostało zidentyfikowane prawidłowo, Sąd Najwyższy nie mógłby się do niego odnieść, rozpatrując skargę kasacyjną.

Wbrew twierdzeniom skarżących wskazany we wniosku art. 446 § 4 k.c. nie budzi - w zakresie przez nich określonym - poważnych wątpliwości interpretacyjnych. W nowszym orzecznictwie Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał, że w sprawach o zadośćuczynienie pieniężne na podstawie art. 446 § 4 k.c. indywidualizacja ocen w zakresie dotyczącym rozmiaru krzywdy i wysokości zadośćuczynienia musi doznawać ograniczeń. W przypadkach, w których stopień bliskości osoby uprawnionej względem zmarłego jest taki sam, wiek uprawnionego podobny, podobna intensywność więzi między uprawnionym a zmarłym, podobna skala przeżywanego bólu i cierpień przez uprawnionego, podobny stopień negatywnego wpływu śmierci osoby najbliższej na życie uprawnionego, powinny być zasądzone podobne kwoty tytułem zadośćuczynienia za krzywdę doznaną wskutek śmierci osoby najbliższej. Uogólniając, sądy powinny w miarę możliwości dokonywać jednolitej oceny podobnych przypadków, według takich, w szczególności, kryteriów, jak wskazane wyżej okoliczności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CSK 173/14, nie publ.; z dnia 15 maja 2015 r., V CSK 493/14, nie publ.; z dnia 7 kwietnia 2017 r., V CSK 448/16, nie publ.; z dnia 1 czerwca 2017 r., I CSK 595/16, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, że ogólny poziom życia społeczeństwa, jako punkt odniesienia dla wysokości zadośćuczynienia pozwala określić wynikające z zasądzonej sumy możliwości nabywcze uprawnionego. W zamożniejszym społeczeństwie osiągnięcie celu zadośćuczynienia - skompensowanie krzywdy przez użycie zasądzonej sumy na zaspokojenie potrzeb konsumpcyjnych - uzasadnia zasądzanie wyższych sum niż w społeczeństwie uboższym.

Nieuwzględnienie przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa mogłoby prowadzić do wzbogacenia uprawnionego. Odwołanie do tego kryterium pozwala na uniknięcie zarzutów dowolności i przypadkowości w określaniu wysokości zadośćuczynienia (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 kwietnia 2015 r., III CSK 173/14; z dnia 15 maja 2015 r., V CSK 493/14, nie publ.; z dnia 7 kwietnia 2017 r., V CSK 448/16, nie publ.).

Skarżący nie wykazali również, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., a więc, że zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) oraz że w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ.; z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ.; z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ.).

Nie można w ten sposób ocenić stanowiska Sądów *meriti*, że kwoty po 120.000 zł na rzecz każdego ze skarżących w należyty sposób kompensują doznaną przez nich krzywdę w związku ze śmiercią jedyne, pełnoletniego dziecka. Podobnie należy ocenić pozostałe zarzuty, zwracając dodatkowo uwagę, że Sąd Apelacyjny – mimo braku wyraźnej wzmianki o przyjęciu za własne wszelkich ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy - jednoznacznie zaaprobował istotne dla rozstrzygnięcia ustalenia faktyczne. Ponadto skarżący nie wykazali, że uchylenie wyroku zaocznego w całości czyniło rozstrzygnięcie o ich żądaniu oczywiście błędnym.

Zważywszy ponadto, że w sprawie nie wystąpiły przesłanki nieważności postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.